

Ο «μαγικός κήπος» του Φασιανού

Του ΒΑΣΙΛΗ ΑΓΓΕΛΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

Μια έκθεση 172 έργων, άγνωστων στην Ελλάδα, σε πολυτελές άλμπουμ

ΤΑ «ΜΠΛΕ» του, τα «κόκκινα» του, τα «κίτρινα», τα «άσπρα» του – όλα τα γνώριμα και χαρακτηριστικά χρώματά του – έχουν τυπωθεί στο χαρτί με μίαν εκπληκτική πιστότητα. Αλλά τα «χρυσά» του κυρίως.

Εδώ, οι γνώστες μιλούν για τυπογραφικό επίτευγμα. Λαμπρά, βελούδινα, ζεστά, τα βυζαντινά «χρυσά» του Φασιανού – άγνωστα εν πολλοίς ακόμη στην Ελλάδα – σε γοητεύουν τυπωμένα, σαν να έδλεπε τους ίδιους τους πίνακές του. Που έτσι κι αλλιώς δεν μπορείς να τους δεις, αφού είναι όλοι στο εξωτερικό, όπου και φτιάχτηκαν.

Μεταξύ Αθηνών και Παρισίων ζει και πηγαίνει ολοχρονίς, όπως είναι γνωστό, ο **Αλέκος Φασιανός**, εδώ και πολλά χρόνια. Ζωγραφίζει εδώ, αλλά κυρίως ζωγραφίζει εκεί. Κι ό,τι έχει ζωγραφίσει εκεί, το 'χουν δει στη Γαλλία, το 'χουν δει στην Ιταλία, το 'χουν δει ως και στην Ιαπωνία – σε πολλά μέρη του κόσμου, όπου έχει εκθέσει. Εμείς, εδώ, αυτά τα έργα που ζωγράφισε έξω την τελευταία δεκαετία, από το '80 μέχρι σήμερα, δεν τα 'χουμε δει, δεν έχουν εκτεθεί ποτέ στην Ελλάδα. Να γιατί αυτός ο τόμος με τις 230 τετράγωνα (26X26) σελίδες σου δίνει μια μοναδική ευκαιρία. Και τον περιδιάβεις σαν πελώρια αίθουσα που φιλοξενεί εκατόν εβδομήντα τόσους πίνακες. Η ψευδαίσθηση δεν είναι ζήτημα διαστάσεων.

Ενθουσιασμένοι είναι ο Φασιανός από το εκπαιδευτικό αποτέλεσμα, και ξέρουμε πόσο δύσκολο είναι να μείνει ευχαριστημένος ένας ζωγράφος από την απόδοση των χρωμάτων του σ' ένα βιβλίο: «Ανησυχούσα για την απόδοση των χρυσών κυρίως, γιατί είναι πολύ δύσκολο ν' αποδοθεί πιστά η ποιότητα του χρυσού», λέει προς «Το Βήμα». «Εντυχώς, αποδόθηκε επακριβώς, με τρομερή πιστότητα. Νομίζω πως είναι η πρώτη φορά στην Ελλάδα που επιτυγχάνεται κάτι τέτοιο. Ακολούθηθηκε όμως ειδική διαδικασία: πρώτα τυπώθηκε μια επιφάνεια χρυσή, "επίπεδη", και πάνω σ' αυτήν αποτυπώθηκαν μετά οι τόνοι του χρυσού, για να υπάρχει αυτή η λαμπρότητα».

Γράφει ο **Οδυσσεύς Ελύτης** για τον Φασιανό: «Σε μίαν άλλη φάση του (σ.σ.: μετά τα «μπλε» και τα «κόκκινα»), αφιερώθηκε για κάμποσο στα κίτρινα. Είναι οι γυμνές κολυμβήτριες στην άμμο, οι ψάθες, ο ήλιος, μια προετοιμασία για τα χρυσά, που θα τ' ανακαλύψει αργότερα στο Παρίσι. Θα 'τανε πιο σωστό να πω, θ' ανακαλύψει πόσο πάνε στη ζωγραφική του, την αντιμπερσιονιστική, αυτά τα μεταλλικά φύλλα που, άξαφνα, βρέθηκαν μεταποτισμένα από τις βυζαντινές Παναγίες στους επιβάτες των δικύκλων του, χωρίς αυτό, ούτε για μια στιγμή, να θεωρηθεί ανορθογραφία. Τέλος, ετόλμησε και τ' άσπρα. Σ' ένα φως που δεν ξέρεις αν είναι από χαράματα ή από ηλιοβασιλέμα, τόσο γίνεται ονειρευτικό, μια γυναίκα στην παραλία, ένα διαπύρι στο βάθος περαστικό και η αντίληψη μέσα στις απαλές χρωματιστές επιφάνειες

ως εκεί που το όραμα χάνεται». Στον τόμο «Φασιανός», για τον οποίον μιλάμε (εκδόσεις «Adam»), περιλαμβάνονται σύντομα κείμενα για τον ζωγράφο και το έργο του των Ο. Ελύτη, Νίκου Καρούζου, Λουί Αραγκόν, Μισέλ Φοσέ και Ζιλιέν Αλβάρ. Μικρές ησίδες λόγου σε μια θάλασσα χρωμάτων, εικόνων, «ήχων».

«Τι μας παρουσιάζει ο Φασιανός;», αναρωτιέται ο **Μισέλ Φοσέ**. «Άνδρες, γυναίκες, συχνά με προφύλ, μαλλιά που τα παίρνει ο άνεμος, αέρινα και ιερατικά, αλόγα, τοπία, τη θάλασσα, το φως, τους λόφους, δωμάτια, παράθυρα ανοιχτά, τον ουρανό... Φευγαλέες στιγμές ομορφιάς». «Για την έκδοση αυτή», λέει ο ζωγράφος, «έγινε μια επιλογή από τα σημαντικότερα έργα μου της δεκαετίας του '80, και ιδίως από εκείνα που πιο πολύ πλησιάζουν προς την πραγματικότητα, προς τη φύση. Ο θεατής

των έργων, μέσα από αυτή την ανάδυσση της πραγματικότητας, μπορεί να ανακαλύψει τον εαυτό του». «Ο Φασιανός», σημειώνει ο Φοσέ, «συλλαμβάνει τις πιο αταβιστικές χειρονομίες, τις πιο σπηθισμένες εκφράσεις, τις πιο απλές καταστάσεις, τα πιο απρόσωπα όντα και τα μεταμορφώνει. Οι οικείες φιγούρες μεταλλάσσονται σε θεότητες. Από τη μετουσίωση αυτή εκπηγάζει η δημιουργία. (...) Η διάσταση της αιωνιότητας της στιγμής είναι το κλειδί όλου του έργου του Φασιανού».

«Δύο είναι οι δυνάμεις που διεκδικούν τον πρώτο ρόλο στη διαμόρφωση ενός έργου τέχνης: η σοφία και η σπάθα του Μεγαλέξαντρου», λέει ο Ο. Ελύτης. «Σπάθα του Φασιανού δεν εστάθηκε, όπως σε τόσους άλλους, η τεχνική του, αλλά ο μύθος των παιδικών του χρόνων. Και σοφία του – ασπίδα του – η επιμονή να διατηρεί αυτόν τον μύθο και να τον αναπτύσσει με

τρόπο ανένδοτο, ακόμη και με όλα του τα ελαττώματα, που τα μετατρέπει σε χάσμα οφθαλμών για τους άλλους, έτσι, σαν αγριοτριανταφυλλιά που δεν μπολιάζεται, μα που ωστόσο ξέρε ν' ανθίσει. Τυχαίο δεν είναι ότι σε μια στιγμή που οι περισσότεροι καλλιτέχνες με απελπισία είχαν καταθέσει τα όπλα μπροστά στη χιλιόμετραχειρισμένη παραστατική ζωγραφική, εκείνος, για να 'χει ακριβώς διατηρήσει σε συνεχή κατάσταση ανταρσίας την ιδιότυπη αθωότητά του, επέτυχε να διασχίσει ένα είδος δροσιάς που οι κουρασμένοι των σημερινών μεγαλουπόλεων, όχι χωρίς κάποιαν έκπληξη, αποδεχθήκανε σαν ευεργετική ανοιξιάτικη θροχούλα. Βέβαια, χρειάζοταν γι' αυτό ένας θαυματοποιός. Και ο Φασιανός, μικρός ή μεγάλος, έδειξε ότι είχε τον τρόπο να θγάξει από το καπέλο του κουνέλια και σημαίες – στην περίπτωση του φουμαδόρου και

ποδηλάτες – με μια ευκολία που θα τη χαρακτηρίζαμε σαν επικίνδυνη αν, τις περισσότερες φορές, η ίδια του η χειρονομία δεν ήταν τόσο αυθόρμητη και πεισιτική».

«Τι συναρπαστικές που είναι οι μορφές του Αλέξη Φασιανού, αυτά τ' αθώα και δαιμονικά πλάσματα, με την κατάρα μέσα τους και με την ευχή, άνθρωποι κι ευαίσθητα φαντάσματα της μικρής ηλικίας, που έχουν την πλούσια ερημιά της έντονα χυμώδους αυθαιρεσίας του ονείρου», έγραφε ο πρόσφατα χαμένος ποιητής **Νίκος Καρούζος**. Και αλλού:

«Σε βαθύ και παιδικό χεμίνα ο Αλέξης Φασιανός έχει τα όνειρά του. Ένας ήλιος έχει αφήσει στην ψυχική φύση των χρωμάτων όλη τη χαρά και τη μαγεία μιας μεταφυσικής ακινησίας, που μας ανοίγει θερμά την ανάμνηση του Αρχέτυπου...».

Για κάτι ανάλογο, από άλλον δρόμο, μιλάει και ο Φοσέ: «Βλέποντας έναν ποδηλάτη με τη γραβάτα του να ανεμίζει, ο νους του ζωγράφου "μετατρέπεται την εικόνα αυτή σε Πήγασο", τον πανάρχαιο μυθικό ήρωα. Εδώ η πραγματικότητα, διά μέσου των αιώνων, γίνεται μύθος. (...) Ο Φασιανός αρνείται τον διανοουμενισμό στη ζωγραφική, γιατί δημιουργεί δόγματα. Ζωγράφος των παθών, του αισθησιασμού, της απλής ευχαρίστησης, της ήρεμης απόλαυσης και της συνέχειας των πραγμάτων. Το έργο του φαίνεται αναχρονιστικό μέσα στην απροσδιοριστία της σύγχρονης δημιουργίας. Δηλώνει "αιρετικός". Τι σημασία έχει; Τα μπλε, τα κόκκινα και τα χρυσαφιά του χρώματα προεκτείνουν τον μύθο αυτών των τόπων που έγιναν άνθρωποι, αυτών των ανθρώπων που γίνονται θεοί, ενώ μιλάνε καθαρά για το τέλος του αιώνα. Ο Φασιανός δεν μιλάει ενάντια στην εποχή του, ούτε την αντιστρατεύεται, αλλά γυρεύει να την αφομοιώσει με μεταμορφώσεις».

Καταφεύγουμε στους ποιητές για να μας εξηγήσουν πού οφείλεται η απόλαυση και η μαγεία που μας αφήνει το περιδιάβαση στον κόσμο του ζωγράφου. Εκείνοι ξέρουν καλύτερα. Βλέπουν πιο καθαρά. Γι' αυτό γράφει ο Ελύτης: «Ανάμεσα στη γειτονιά του πατρικού του σπιτιού και την αριστερή όχθη του Σηκουάνα, για το καλό το δικό μας, ο Φασιανός εξακολουθεί να καλλιεργεί τον μαγικό του κήπο. Για να κατέβουν και να περάσουν οι άγγελι με το τεράστιο πηγούνι, που όλο παίζουν κομπολόγι και όλο φουμέρουν, καβάλα στα ποδήλατα και στις μοτοσυκλέτες, να μας χαρίσουν τα βαθνύκινα και λευκά και χρυσά λουλούδια του αιώνα μας».

